

กฎหมายกับความรับผิดชอบต่อสังคม

วิฑูรย์ สิมะโชติ¹

คำถามที่โรงงานอุตสาหกรรมจะถูกถาม (จากสังคม) มากขึ้นเรื่อย ๆ ก็คือ “โรงงานของท่านผลิตสินค้าด้วยความรับผิดชอบต่อสังคมหรือไม่”

ดังนั้น ประเด็นเรื่อง “ความรับผิดชอบต่อสังคม” จึงมีความสำคัญมากขึ้นทุกขณะ โดยเฉพาะในกรณีที่จะมีผลกระทบต่องานภาพพจน์ขององค์กรว่า “ไม่มีความรับผิดชอบต่อสังคม” หรือ “ไม่มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม”

ณ วันนี้ ผู้บริหารขององค์กรต่าง ๆ โดยเฉพาะองค์กรขนาดใหญ่หรือบรรษัทระดับโลก (World Class Corporate) จึงให้ความสำคัญกับเรื่องของ “ความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท” หรือ “Corporate Social Responsibility” (CSR) เพิ่มขึ้นมากกว่ายุคใด ๆ ที่ผ่านมา

ปัญหาในเรื่องนี้จึงอยู่ที่ว่า “ความรับผิดชอบต่อสังคม” ที่ว่านี้มีขอบเขตกว้างขวางมากน้อยเพียงใด

เราจึงควรเริ่มต้นด้วยการทำความเข้าใจในความหมายของ CSR ก่อน

ความหมายของ Corporate Social Responsibility (CSR) หมายถึง “ความมุ่งมั่นหรือพันธสัญญาที่มีอยู่อย่างต่อเนื่องของกิจการธุรกิจอุตสาหกรรมในการประพฤติปฏิบัติอย่างมีจริยธรรมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจ ด้วยการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของพนักงาน และผู้ใช้แรงงาน รวมถึงครอบครัวของเขาเหล่านั้น ตลอดจนจนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจด้วยการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและสังคมในวงกว้าง”

จุดเริ่มต้นของแนวความคิดในเรื่องนี้ เริ่มเป็นครั้งแรกจากผลการประชุมระดับโลก (Earth Summit) ที่กรุงริโอเดอจาเนโร ในปี ค.ศ. 1992 ซึ่งทำให้ทั่วโลกต่างเริ่มตระหนักถึงการพัฒนาที่ยั่งยืนและผิดทิศทางเนื่องจากการที่มุ่งเน้นแต่เพียงการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจแต่เพียงอย่างเดียว

การประชุมครั้งนั้น ทำให้เกิดการตื่นตัวในเรื่องของ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” หรือ “Sustainable Development” โดยมีการเรียกร้องให้ประเทศต่าง ๆ มีการพัฒนาที่ใส่ใจในเรื่อง

¹ ผู้ตรวจราชการกระทรวงอุตสาหกรรม

สิ่งแวดล้อมและประเด็นทางสังคมควบคู่กันไปด้วย โดยเฉพาะองค์การธุรกิจอุตสาหกรรมที่เป็น
แรงขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจนั้น ไม่ควรจะมุ่งทำกำไรแต่เพียงอย่างเดียว แต่ต้องคำนึงถึงปัญหาสังคม
และสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไปด้วย

กระแสเรียกร้องของโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนมีความชัดเจนและเข้มข้นมากขึ้น
ในปี ค.ศ.2000 เมื่อองค์กรที่ร่ำรวยที่สุดของโลก (กลุ่มประเทศ OECD) ได้ออกประกาศเรื่อง “แนว
ปฏิบัติ สำหรับบริษัทข้ามชาติ” (Guidelines for MNE's Revision 2000) โดยได้นำเรื่อง CSR ใส่
เข้าไปเป็นแนวปฏิบัติด้วย

แนวปฏิบัตินี้ไม่เพียงแต่เสนอแนะให้บริษัทข้ามชาติมี CSR เท่านั้น แต่ยังเสนอให้
บริษัทข้ามชาติติดต่อดำขายกับคู่ค้าต่าง ๆ ทั่วโลกเฉพาะรายที่มี CSR ด้วยเท่านั้น

ดังนั้น แนวโน้มที่ธุรกิจอุตสาหกรรมใดที่ไม่มี CSR จะไม่สามารถส่งสินค้าไปขาย
ให้บริษัทข้ามชาติต่าง ๆ ได้ จึงเพิ่มมากขึ้นทุกที ซึ่งหมายความว่า ถ้ากิจการใดสร้างปัญหา
สิ่งแวดล้อม หรือมีปัญหาเรื่องการใช้แรงงาน ก็จะมีปัญหาในการค้าขายกับกลุ่มประเทศ OECD
ทันที

ในแนวทางปฏิบัติสำหรับบริษัทข้ามชาติของกลุ่มประเทศ OECD นั้น ได้ระบุถึง
ขอบเขตทางพฤติกรรมของธุรกิจอุตสาหกรรมที่พึงประสงค์ไว้ 7 เรื่องด้วยกันคือ

1. การจ้างงานและแรงงานสัมพันธ์
2. สิทธิมนุษยชน
3. สิ่งแวดล้อม
4. การเปิดเผยข้อมูล
5. การแข่งขัน
6. การเสียภาษีที่ถูกต้อง และ
7. การถ่ายทอดวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ขณะที่ธนาคารโลก (World Bank) ได้ระบุถึงขอบเขตของ CSR ว่า CSR ควรมี
องค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. สิ่งแวดล้อม
2. แรงงาน
3. สิทธิมนุษยชน
4. การมีส่วนร่วมกับชุมชน

5. มาตรฐานการดำเนินธุรกิจ
6. ตลาด
7. การพัฒนาองค์กรและการพัฒนาเศรษฐกิจ
8. สุขอนามัย
9. การศึกษาและการพัฒนาภาวะผู้นำ และ
10. การบรรเทาสาธารณภัย

นอกจากนี้ ยังมีกรอบขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในชื่อของ “บัญญัติ 9 ประการ” หรือ UN Global Compact ที่นายโคฟี อันนัน เลขาธิการองค์การสหประชาชาติ เสนอต่อที่ประชุม World Economic Forum ที่เมืองดาวอส ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เมื่อปี ค.ศ. 1999 โดยเรียกร้องให้ภาคธุรกิจอุตสาหกรรมเป็น “พลเมืองที่ดีของโลก” (Good Citizenship) ซึ่งเป็นกรอบที่ส่งเสริมสนับสนุนในเรื่องของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

นักวิชาการหลายท่าน ยังได้เสนอถึงขอบเขตของ “ความรับผิดชอบต่อสังคม” ใน 4 ระดับ อันได้แก่

(1) ความรับผิดชอบต่อทางเศรษฐกิจ

การประกอบกิจการโดยมุ่งแต่เอากำไรสูงสุดเพียงอย่างเดียว ได้กลายเป็นแนวความคิดในอดีตไปแล้ว ปัจจุบันธุรกิจอุตสาหกรรมจะต้องคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อการผลิตสินค้าและให้บริการที่สามารถสนองตอบความต้องการของผู้อุปโภคบริโภคหรือลูกค้าได้อย่างมีความรับผิดชอบต่อ เช่น การตั้งราคาที่เหมาะสม การไม่เป็นอันตรายต่อผู้ใช้ การผลิตโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

(2) ความรับผิดชอบต่อทางกฎหมาย

การประกอบกิจการต่าง ๆ จะต้องปฏิบัติตามกฎหมาย รวมตลอดถึง กฎเกณฑ์ และ กติกาต่าง ๆ อย่างครบถ้วน

(3) ความรับผิดชอบต่อทางจริยธรรม

การประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมจะต้องสอดคล้องกับความคาดหวังในสังคมอย่างมีคุณธรรม และศีลธรรมที่นอกเหนือจากสิ่งที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ซึ่งวิชาชีพต่าง ๆ ในปัจจุบันได้มีการกำหนดถึง “จริยธรรมหรือจรรยาบรรณของวิชาชีพ” อย่างชัดเจนและแพร่หลายแล้ว

(4) ความรับผิดชอบต่อทางจิตสำนึกสาธารณะ

ความรับผิดชอบต่อสูงสุดด้วยความสมัครใจในการดำเนินการใด ๆ เพื่อให้เกิด

ประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม คือเป็นจิตสำนึกสาธารณะ (Public Mind) ที่มีความเชื่อมั่นใน การทำความดีและทำประโยชน์แก่ส่วนรวมอย่างไม่ลดละ

ทุกวันนี้ บริษัทที่ส่งสินค้าออกไปจำหน่ายต่างประเทศ (โดยเฉพาะบริษัทที่ส่งสินค้าไป ยังยุโรปและอเมริกา) มักจะถูกบังคับให้ต้องมีต้องทำกฎกติกาต่าง ๆ อยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของ สิ่งแวดล้อม สวัสดิการแรงงาน หรือวิธีปฏิบัติต่อสัตว์ที่เข้าโรงฆ่า ทำให้บริษัทเหล่านี้มี CSR อยู่ บ้างแล้ว แต่มักจะไม่รู้ตัว และนึกเอาเองว่า CSR เป็นเรื่องใหม่ที่ต้องเหนื่อยกันเพิ่มขึ้นอีกแล้ว

เช่นเดียวกันกับ บริษัทที่ได้มาตรฐานสากลจำนวนมากในบ้านเราก็มีการประกอบ กิจการด้วยความรับผิดชอบต่อสังคมอยู่แล้วในเรื่องต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องของสิ่งแวดล้อม ความปลอดภัย คุณภาพชีวิตของพนักงาน การปฏิบัติการตามกฎหมาย รวมถึงการคืนกำไร สู่สังคมและส่วนรวมในรูปแบบต่างๆ เรื่องของ CSR จึงไม่ใช่เรื่องใหม่และเรื่องใหญ่ที่ จะต้องกังวลแต่อย่างใด

ดังนั้น การมี CSR อยู่ในกระบวนการ (ผลิต) จึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการประกอบกิจการ ต่าง ๆ ในปัจจุบัน โดยต้องยึดเอา “กำไรด้วยความรับผิดชอบต่อ” เป็น “วัฒนธรรมใหม่” ในการ ประกอบกิจการ

เรื่องของ CSR จึงเกี่ยวข้องกับ “กฎหมาย” โดยตรงด้วย โดยเฉพาะในเรื่องของ การประกอบกิจการถูกต้องตามกฎหมายที่ว่าด้วยสิ่งแวดล้อม ความปลอดภัย โรงงาน แรง งาน การคุ้มครองผู้บริโภค เป็นหลัก

“ความรับผิดชอบต่อสังคม” ขององค์กรใด ๆ จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ “จิตสำนึก แห่ง สาธารณะ” ของผู้บริหารและทุกคนในองค์กรที่ต้องเริ่มต้นด้วย “การรู้จักให้” ซึ่งไม่ใช่จะเอาแต่ได้ อย่างเดียว ครับผม !